

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

РАЗДЕЛ ОТ МЕТОДИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО,
ИЗГОТВЕНО ПО ПРОЕКТА НА АСОЦИАЦИЯ НА
ПРОКУРОРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

*IV-то обучение за повишаване капацитета на служителите, ангажирани с
опазване на защитените територии в България
гр. Трявна, 30.05 - 03.06.2016 г.*

Престъпленията против горското стопанство са:

- част от текстовете, обектът на които е защита на обществените отношения по опазване на околната среда.
- Систематично им място е в Глава VI от Особената част на Наказателния кодекс, „Престъпления против стопанството”, раздел II – „Престъпления в отделните стопански отрасли” – чл. 235 и чл. 236 НК.
- В тесен смисъл обектът на защита на тези текстове е опазването на обществените отношения за рационално използване, стопанисване и функциониране на горите в Република България.

Разпоредби могат да бъдат класифицирани като бланкетни (препращащи), тъй като съдържащите се в описанието на състава на престъпленията термини са дефинирани в специализираното законодателство и подзаконови актове за уреждане на горскостопанската дейност и наказателноправната теория и практика заимстват тълкуването им от тази материя.

В състава в чл. 235, ал. 1 НК е предвидена наказателна отговорност за авторство на деяния, съставляващи извършвана в нарушение на разрешителния режим на специалния закон дейност за придобиване на дървета от горския фонд.

Доминиращо значение в обективния състав има именно игнорирането на разрешителния режим. Проявяването му е в две хипотези:

- Без редовно писмено позволение
- С редовно писмено позволение, но извън указаните в него параметри на конкретното разрешение.

В следващата ал. 2-ра на същия текст отговорността се предвижда за действия с такъв незаконно добит дървен материал, когато самото придобиване е извършено от друго лице.

Субект на престъпленията по тези текстове може да бъде всяко наказателно-отговорно лице.

Изключение прави само уредбата в чл. 235, ал. 3, т. 2 НК, където субект е лице с длъжностно качество „служител по горите.

Определена е по-тежка наказуемост на деянието за него и останалите субекти негови съучастници.

Предмет на престъплението по ал. 1-ва и 2-ра на чл. 235 НК са всички дървета, включително отсечени или паднали, както и части от тях, които се намират на територия, определяна като гора, влизаща в горския фонд, независимо дали е държавна, общинска или частна.

Форми на изпълнителното деяние. В текстовете е използвано изчерпателно изброяване на отделни видове дейности.

При тълкуването и правоприлагането те не могат да бъдат разширявани с обхващането и на друго поведение на извършителите.

По ал. 1 на чл. 235 от НК те са насочени към добиването на дървета. Визирани са пет отделни вида деяния:

- сечене,
- събиране,
- добиване,
- вземане и
- извозване.

По ал. 2 деянията са свързани с укриване и стопанисване на незаконно добитите с деяния по предходния текст от друг субект дървета и са шест вида:

- укриване,
- товарене,
- транспортиране,
- разтоварване,
- съхраняване и
- преработване.

От субективна страна предвидената форма на вина при извършване на деянията е единствено умисълът. За тези по ал. 1 той може да е само пряк умисъл, а някои от формите на изпълнителното деяние по ал. 2, каквито са укриването и съхраняването, допускат извършване и с евентуален умисъл.

II. Веществени доказателства и веществени доказателствени средства

Веществените доказателства в тези казуси обикновено се изразяват в специфичния предмет на конкретното деяние. Приобщаването им има изключително важно значение при разследването и доказването на тези престъпления.

Като веществени доказателства се приобщават:

А. Предметът на престъплението – отсечените или събрани дървета или части от тях - предмет на инкриминираното деяние.

Б. Средствата за извършване на деянието – инструментите и машините, послужили за добиване на дърветата при инкриминираното деяние или за тяхното извозване.

Ако по конкретните веществени доказателства има следи от деянията – марки по дърветата, следи от механизма на отсичането, относими към конкретен инструмент или машина, следи по возилото, те следва да бъдат също приобщени, като се извърши и отделен оглед на веществени доказателства, за който да се състави нарочен протокол, на основание чл. 155 - чл. 156 във връзка с чл. 110, ал.1 НПК.

Ако вещите са били иззети в рамките на възбудено административно – наказателно производство с акта за установяване на административно нарушение и са били предадени с разписка за съхранение в специализиран склад на съответното горско стопанство, за приобщаването им към образуваното наказателно производство разследващият трябва да състави протокол за доброволно предаване.

Приобщени към висящото досъдебно производство, тези вещевени доказателства трябва да бъдат оставени на съхранение в специализирания склад на горско стопанство или лесничейство, както и избрано друго подходящо място. За това действие се изготвя протокол за отговорно пазене.

В случаи, в които вещите са оставени у трето лице поради това, че е икономически неефективно и процесуално разточително да се организира съхраняване в оторизиран горски склад, разследващия орган може да ги остави с изготвянето на процесуални документи у това лице за отговорно пазене, ако лицето приеме задължението да ги представя при нужда когато му бъдат поискани.

Когато по всящо дело се установи, че приобщените вещественни доказателства липсват поради погиване, разпореждане с тях или други причини, това се констатира в надлежен протокол. Правна последица от това е, че на основание чл. 53, ал. 2, буква „б“ НК, извършителят дължи заплащане в полза на държавата на тяхната равностойност.

Ако изчезването на вещите може да е резултат от виновно поведение на лицето, у което са оставени за пазене, е необходимо да се изследва възможността за търсене на наказателна отговорност по чл. 217, ал. 3 НК.

Писмените материали от предходно възбудено административно-наказателно производство, макар и тези документи да не са изготвени и приобщени с доказателствените средства на наказателния процес и от овластени в него лица, ако са изготвени процесуално издържано по правилата, предвидени за тях в административно-наказателното производство, те имат качество на писмени доказателства за установените в тях факти. За приобщаването им в наказателното производство е предвидена законова уредба в ЗАНН - когато административно-наказващият орган установи, че деянието съставлява престъпление, изпраща преписката на прокуратурата. При което събраните доказателства запазват доказателствената си сила.

Ако служителите на горската администрация са допуснали процесуални и фактически пропуски при изготвяне на документите в административно-наказателното производство, които опорочават тяхната доказателствена стойност в процеса, няма пречка лицето, което е констатирало нарушението и е съставило акта за това и констативния протокол, да бъде разпитано в качеството на свидетел в наказателното производство за установяване на наблюденията му като следи от деянието в неговото съзнание.

IV. Веществени доказателствени средства по реда на. 125 от НПК.

Чрез тези способности към производствата за престъпления в горския фонд се приобщават изключително важни за доказването следи.

Те могат да бъдат шайби от дървета със следи от марки или следи от отрязването от една страна и от друга снети по съответния ред отливки от следи върху земята от грайфери на автомобилни гуми, обувки и други подобни.

При извършването на огледните действия, както на мястото на произшествието, така и на приобщени веществени доказателства, се приобщават и ценят като веществени доказателствени средства направени по съответния ред фотоснимки на предмета и средствата на престъплението и на оставените следи от хора и превозни средства, като се използват възможностите, които предлага съвременната съдебна фотография.

Връщане на веществени доказателства в хода на наказателното производство.

Често във висящото досъдебно производство постъпват искания към наблюдаващия прокурор за връщане на приобщени като веществени доказателства вещи, обикновено средства за извършване на деянието, предмет на доказване. В много от случаите тези вещи не принадлежат на никой от нарушителите, а са собственост на трети лица.

В молбите се излагат аргументи освен за собствеността, и за това, че след изземването им, следите от тези вещи са вече снети и изследвани и не е необходимо за разследването те да бъдат съхранявани. Иска се постановяване на връщането им при условията на чл. 111, ал. 2 НПК.

Възможните решения на наблюдаващия прокурор при постъпване на такива искания са две - да върне с постановление задържаните вещи на правоимащия или да откаже връщането им, на основание чл.111, ал.1 НПК, с мотив, че евентуалното им връщане ще затрудни изясняване на обстоятелствата по делото.

На първо място трябва да се провери дали исканите вещи са надлежно приобщени като веществени доказателства по делото. Ако това не е направено процесуално издържано, тези вещи не представляват веществени доказателства и тяхното задържане от разследващите органи е незаконосъобразно. Практиката сочи на такива случаи когато действията по изземването са били извършени от административно-наказващите органи и поради това те не пораждат правните последици на процесуално-следствените действия, визирани в чл. 212, ал. 2 НПК. Всички актове, които са изготвени от служители на горската администрация преди образуване на наказателното производство и които са част от административно-наказателната преписка, не променят характера си и възможността за поражение на процесуални последици в наказателното производство, дори да са извършени в присъствието и със съдействието на разследващите органи.

На второ място наблюдаващият прокурор се ръководи от това, дали исканите вещи предмет или средството за извършване на престъпление против горското стопанство, подлежат на отнемане в полза на държавата. Ако има такава вероятност, те не следва да се освобождават.

Ако по делото се установи по несъмнен начин, че иззетите и задържани вещи в рамките на административно-наказателното или последвалото го наказателно производство, не принадлежат на извършителя, прокурорът може да анализира останалите основания и причини за връщането им с мотивирано постановление по реда на чл. 111, ал. 2 и 3 НПК.

На следващо място трябва да се провери легитимацията на молителя като собственик или негов пълномощник. Когато стои за решаване и въпросът за връщане на пълномощник, особено внимателно трябва да се провери възникнала ли е за него, по силата на закона или договор и в какъв обем представителна власт. При необходимост това може да ангажира събирането на допълнителни доказателства в тази насока.

При преценка на представителната власт на пълномощника върху МПС следва да се има предвид, че в голямата си част пълномощните създават в полза на упълномощеното лице единствено представителна власт за извършване на фактически действия с поверената му вещ. В тези случаи следва да се приеме, че няма правомощие за получаване на вещта от органи на правозащитната система, в това число и в наказателния процес.

Много често Регионалните дирекции по горите излагат писмено съображения срещу постановления на прокурор за връщане на вещественни доказателства. Макар и да не са сред лицата, които имат право да атакуват тези постановления, кръгът на които е изброен в чл. 111 НПК, практически им се признава процесуално значение да ангажират ревизия. В някои случаи те изтъкват съображения, които са основателни поради честото преплитане между наказателното производство за доказване на горните престъпления и административно – наказателното, по което текстовете на административни нарушения обхващат значително по-широк кръг деяния с различни признаци и за които също се предвижда отнемане на вещи в полза на държавата на техни специални основания.

В тези случаи, ако вещта не подлежи на отнемане в наказателния процес и може да бъде върната, това трябва да бъде направено така, че да не затрудни административно – наказващите органи да изпълнят задълженията си. Едно постановено връщане може да се окаже само формално, ако служителите на горската администрация имат отделно процесуално основание да задържат същите вещи.

VI. Квалифициращи обстоятелства

Въпреки, че не предизвикват проблематиката, сложена в практиката от приложението на основните текстове на алинеи 1-ва и 2-ра в чл. 235, следващите ги от алинея 3-та до алинея 5-та включително предвиждат обстоятелства, които утежняват отговорността.

В ал. 3-та са предвидени пет отделни хипотези на утежняване. На първо място, в т. 1-ва, квалифициращото обстоятелство е деянието да е извършено от две и повече лица, сговорили се предварително за неговото осъществяване. За да се приложи тази хипотеза е необходимо да се съберат доказателства от една страна за това, че в изпълнителното деяние са участвали поне двама, или повече съизвършители, независимо от броя на другите съучастници и формите на тяхното съучастие. Кумулативно с това трябва да е установено също поне двама от съизвършителите, или повече, да са имали предварителен сговор за извършване на деянието – например да са го планирали, да са набелязали организационни мероприятия и мерки, да са разпределили роли и други подобни.

Следващото квалифициращо обстоятелство, визирано в т. 2-ра е, деянието да е извършено в съучастие със служител по горите, който се е възползвал от служебното си положение. За да се приложи този текст е необходимо да се установи от една страна, че деянието е извършено в съучастие от поне две лица, от които едното да е на служба в специализираната администрация по горите, в частност съответната държавна агенция, поделенията и структурите и. Текстът визира съучастие, без да определя форма и деянието може да бъде извършено от служителя в трите форми – съизвършителство, помагачество или подбудителство. Кумулативно с това да се установи служебното качество и формата на съучастие, трябва да е установено и това, че служителят се е възползвал от служебното си положение – осигуряване на информация, на достъп до терени или дървета, на средства за извозване, на некоректно ползване на марки и други подобни

Следващото квалифициращо обстоятелство, в т. 3-та на текста, е използването на неистински документ или преправен документ или документ с невярно съдържание. Трите вида престъпно създадени документи са предмет на значителна по обем съдебна практика и не крият проблеми по установяването и квалифицирането им в един от изрично изброените видове.

Като четвърта хипотеза на квалифициращ признак, в същата по поредност точка, текстът е предвидил повторността, съобразно дефиницията в чл. 28 НК. Установяването и прилагането и не крият практически проблеми.

Последната хипотеза в тази алинея въздига като квалифициращо обстоятелство признака „големи размери“ за предмета на деянието. Няма легална дефиниция на понятието. Приложението трябва да се съобразява с актуалната съдебна практика, наложена от ВКС. Към момента относителната граница се определя от равностойността на седемдесет минимални работни заплати за страната.

В четвъртата алинея на текста, още по-тежко наказуем, са предвидени два квалифициращи признака. Първият от тях е извършителят да е действал по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група по чл. 321 НК. За да се приложи текстът, трябва да се установи, че има лица, които отговарят на дефиницията за организирана престъпна група и че деянието на конкретния извършител е функция на нейната дейност. Той трябва да съзнава съществуването на групата и предприетата от нея дейност и да е получил конкретно поръчение, за което да съзнава, че идва от нея или да съзнава, че е взето в рамките на тази група конкретно решение и му е възложено да го изпълни.

Следващият самостоятелен
квалифициращ признак е деянието да е
извършено при условията на опасния
рецидив, дефиниран в чл. 29 НК.
Преценката за тази правна
квалификация и приложението и не
кроят съществени проблеми.

В алинея 5-та на текста е предвиден най-утежняващият признак – предметът на деянието да е в особено големи размери и то да съставлява особено тежък случай. Тези две характеристики трябва да бъдат дадени кумулативно. Съдебната практика е направила опит да ги дефинира преди всичко при приложението на наказателните норми за своителните престъпления – длъжностно присвояване, обсебване. Първата характеристика, особено големите размери, са дефинирани с относителна граница около 140 минимални работни заплати за страната. Особената тежест на случая са изразява в преценка на негативните последици, които щетите от деянието са причинили. При тези престъпления трябва да бъдат подложени на преценка степента на унищожаване на екосистемата в определен регион, отражението върху стопанския статус на стопански субект, на който е поверено стопанисването на горския масив и съществуването на който може да бъде застрашено от причинената щета.

На последно място, в алинея 6-та на текста, е уредено облекчаващото отговорността обстоятелство на маловажния случай. Приложението на този текст предлага една значима проблематика, която произхожда от относителните критерии за разграничаване между прилагане на отговорността за престъплението по него и отговорността за административно нарушение за деяние, за което Законът за горите е предвидил същите признаци и различието се основава само на стойността. Практиката е богата и различна в различните райони на страната. Целесъобразно и законосъобразно е преценката да бъде доминирана от съотношение на цената на предмета на престъплението по цени на свободния пазар, съотнесена към брой минимални работни заплати за страната, приложим в практиката за маловажни случаи на користни и своителни престъпления.

VII. Унищожаване и повреждане на гори и млади горски насаждения

Наказателната отговорност за тези деяния е предвидена в следващия текст, чл. 236 НК. В него законодателят е създал хипотеза на резултатно престъпление, при което визираният престъпен резултат е унищожаване или повреждане, дефинирани в съдебната практика преди всичко за престъплението по чл. 216 НК.

Субект на престъплението може да бъде всяко лице.

Обектът на престъплението са също обществените отношения по стопанисването и опазването на горския фонд, в това число възпроизвеждането му.

Текстът визира деянията да са умишлени, като могат да бъдат извършени и при двете разновидности на умисъла – пряк и евентуален.

Предмет на престъплението освен дърветата, които представляват стопански интерес и за извършителите на предходните престъпления, законодателят е предвидил да бъдат и вещи, които служат за естествено или асистирано възпроизводство на горите – младиняк, подраст, горска култура и горски разсадник. Дефинициите на тези понятия следва да бъдат заимствани от специализираното законодателство и подзаконова уредба.

Изпълнителното деяние законодателят е изразил възможно най-общо – „унищожил или повреди по какъвто и да е начин“. Всеки механизъм на въздействие върху предмета на деянието е съставомерен, когато е довел до резултата на унищожаването или повреждането. Най-често срещани в практиката са опожаряванията. Следващо място заемат въздействията с химически вещества и препарати, които предизвикват същия вредоносен резултат.

От изключителна важност за доказването са своевременността и прецизността на първоначалните следствени действия – огледът на местопроизшествието и изземването на вещствени доказателства от там. Следите трябва да се търсят и да се фиксират с комплексен подход в три насоки:

- За доказване на авторството
- За доказване на механизма на извършване
- За доказване на мащаба на общественно опасните последици

На първо място, за доказване на авторството. Необходимо е издирването и приобщаването на следи от присъствието на автора като изхвърлени от него дребни предмети, следи от обувки, следи от гуми на превозно средство, от течове на специфични течности.

На второ място, за доказване на механизма на причиняване на вредоносния резултат. Необходимо е да се изземат надлежно проби от почвата и от поразените растителни видове.

На трето място, за доказване мащаба и степента на резултата. Освен точността на описанията в протокола за оглед, трябва да се извърши онагледяване със снимков материал. При възможност да се приложи скица или чертеж на поразената площ и отделно документи за площта, вида на насаждението и евентуалната му стойност преди деянието.

Изключителна важност за доказване на тези деяния има експертния анализ на фиксираните с горните доказателства факти.

- На първо място трябва да се назначи експертиза, която да се произнесе по механизма на въздействие върху растителността, предмет на престъплението, и на почвата под нея, както и физическия, химическия или биологичен механизъм на причиняването на вредите.

- Със заключение на експерт трябва да се отговори също на въпроса за степента на засягане на растенията и възможностите им за възстановяване, за да се идентифицира резултатът като унищожаване или като повреждане.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

МИЛЧО ГЕНЖОВ – ПРОКУРОР В
ОКРЪЖНА ПРОКУРАТУРА – ГАБРОВО

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА АСИЦИАЦИЯТА
НА ПРОКУРОРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

genjov@yahoo.com

0888 862 534

